

NOTES HISTÒRIQUES

TESTAMENT SAGRAMENTAL CURIÓS

(Any 1399)

El testament sacramental que de consuetut regeix per a los ciutadans de Barcelona, com se demostra, entre molts altres, en los de Raymond Bremon¹ y Guillèm Dionís,² otorgats, respectivament, els anys 32 y 41 del Regnat de Lluís lo Jove, y que després fou contingut en lo Privilegi sancionat per Pere II *Recognoverunt proceres*, consistia y consisteix, com ja de molts es sabut, en lo següent:

Tot ciutadà barcelonès, trobantse en terra o en mar, hont que sia, pot otorgar testament escrit o sense escriure, devant de testimonis encara que no sia present el notari. Los testimonis dintre 'ls sis mesos d'estar en Barcelona deuen jurar sobre l'altar de Sant Fèlix, avuy de Santa Creu, de la Iglesia de Sant Just, en presencia de notari y d'altres persones, que vegeren escriure 'l testament o que senti- ren manifestar al testador sa última voluntat.

Per la curiositat que ofereix d'ésser dialogat entre 'l testimoni y la testadora, transcriu integralment el testament sacramental que segueix, existent en lo Arxiu de la Seu de Barcelona *Piae Elemosinae Stancia* 9.ª, senyal 199.

«Hoc est translatum sumptum fideliter aquadam dispositione ultime voluntatis domine Guillemonete uxor venerabilis francisci de thogoris quondam militis cuius tenor dinoscitur esse talis. In nomine domini nostri Jesucristi ultime voluntatis dispositio cuiusdam domine nomine Guillemonete uxoris venerabilis Francisci de thogoris quondam militis cuius ordo infra sex menses legaliter actus est coram sacerdotum infrascripto et arnaldo piquerii auctoritate Regia notario publico Barchinone de hiis comissionem habente a venerabile Bernardo de conomina cive barchinone filio et herede discreti ferrarii de conomina quondam notario civis eiusdem civitatis iudicum et ad hec pro iudice deputato Necnon etiam

1. Arx. Cat. Bar., *Piae Elemosinae-Stancia* 17, senyal 100.

2. Arx. Cat. Bar., *Piae Elemosinae-Stancia* 9, senyal 227.

coram testibus infrascriptis. Nos Manuel de rajadello domicellus Guillermus ça font prebiter beneficiatus in Sede Barchinone Elienor uxor venerabilis Raymundi Buçot et Constancia uxor venerabilis Petri de rajadello quondam licenciati in decretis civium Barchinone et Castello ça verdera Civis Gerunde testes in unum pariter concordantes verumque dicentes et iurantes eciam per deum unum et in personis trinum super altare sancti phelicis martiris constructum in ecclesiam Sancti Justi sita infra menia vetera dicte civitatis Barchinone et super sancta dei Quatuor Evangelia coram nobis in dicto altari positam et manibus nostris corporaliter tacta testificamur et dicimus quo nos vidimus audivimus et presentes fuimus quo die veneris intitulata decima septima die presentis mensis Januarii ante pulsacionem medie noctis eiusdem die dicta domina Guillemoneta jacente infirma in quadam camera sui hospicii quos est juxta palacium Regium minus civitatis Barchinone ac tamen in suo pleno sensu sana et integra memoria cum loquela existentum verbo dixit fecit et ordinavit suam ultimam disposicionem seu voluntatem cum illa hora copia notario herim non posset et timeretur de eius proxima mortem. In hunc videlicet modum quo cum ego dictus Manuel dixissem ipsi domine Guillemonete hec vel similia verba. —

«Madona be sabets que a instancia e requesta vostra en Barthomeu de vilafrancha comprá la heretat den Ramon de barbará quondam frare vostro e sabets mes com li prometés en lacte dela dita compra que vos li jaquiriets tot lo vincle que en aquella heretat haviets e a vos si pertanyia en alguna manera e açó en vostro testament o en altra manera. E jo adés no se si ho havets fet axí com ho prometés o no perque si ho havets fet be va sinó fets que nousen anets encarragada e nò stigau per rancor ne per mala voluntat car fort ne seriets encarragada.» E lavos la dita madona Guillemoneta stech un poch pensant entra si matexa e après dix: «— Jo jaquesch al dit Barthomeu de Vilafrancha tots los dits vincles.» E lavos jo dit Manuel dix ala dita Madona Guillemoneta: «— e donchs jaquits tots los dits vincles» — e ella respós e dix: «— hoc jo li jaquesch tots drets que ami se pertanguessen en la dita heretat en alguna forma, manera o rahó.» Et post modum ipsa eadem nocte circa auroram dicta domina Guillemoneta diem suum

clausit extremum. Et revera nobis dictis testibus constat plene lectum et recitatis coram nobis per dictum arnaldum piquerii notario et comissarium predictum die videlicet infrascripta dispositionis nostre huiusmodi verbis predictis fuisse ipsa verba prout tangunt dictum seu ultimam voluntatem dicte domine Guillemonete dicta et parlata per dictam Guillemonetam et ab ore ipsius prout nos vidimus audivimus et recognovimus et omnia alia et singula supradictam per nos deposita et testificata plenam continent veritatem Quequidem Guillemoneta postea dicta eadem nocte circa auroram de dicta infirmitate qua detinebatur ab hac luce migravit. Et predicta omnia tangendo in dicto altari ut predicatur sacro sancta dei Quatuor Evangelia coram sacerdote infrascripto Arnaldo piquerii notario et comissario antedicto et testibus infrascriptis vera esse fideliter corroboramus adque in aliquo super predictis. dicta Guillemoneta suam ultimam voluntatem seu dispositionem nobis scientibus post modum non mutavit Ego itaque Arnaldus piquerii notario et comissarius predictus recepto dicto juramento dictorum testum et auditis dictis eorum atestacionibus sive deposicionibus predicta verba et dictas eciam attestaciones sive deposiciones legi et publicavi die lune vicesima mensis januarii anno a Nativitate domini Millesimo Trescentesimo Nonagesimo Nono ad instanciam dicti Bartholomei de Villa francha presentem scilicet discreto Guillermo castelli prebitero vicario ecclesie sancti justi predicte pro venerabili et discreto Bonanato de Sagnaleriis Rectore ecclesie sancti justi predicte et presentibus eciam pro testibus discreto Petro rovera presbitero frascisco sola et Anthonio ponç Civibus dicte Civitatis Barchinone. Sig ✠ num mei Arnaldi Piquerii auctoritate Regia notarii publici Barchinone predicti Qui ex comissione michi facta per venerabilem Bernardum de conomina judicem supradictum et ad hoc pro iudice deputatum juramenta dicta et attestaciones dictorum testum sub modo predicto recepi et dictam ordinacionem seu ultimam voluntatem dicte domine Guillemonete in hanc publicam formam redigens scribi feci et clausi.

Sig ✠ num mei Anthonii oliverii auctoritate Regia notarii publici Barchinone testis.

Sig ✠ num Jacobi de carraria auctoritate Regia notarii publici Barchinone testis ... etc.»

POSSESSIÓ DE LA JURISDICCIO CRIMINAL DEL
LLOCH DE POMAR EN NOM DE LES SENYORES
GUALVES* (Any 1608)

«Noverint universi quod anno a nativitate domini millesimo sexcentesimo octavo die vero vigesima quarta mensis maii eiusdem anni infrascripta Presente et ad hoc voccato et requisito me Petro Campardo ville Comarie Cesoney ... Apostolica et Regia antibus notario publico instrumento et ... etiam Jacobo Joan cultore loci de ordinos vallis de Andorra dios. Urgelley in loco de Palamos ... protestibus ad hoc voccatis specialem et assumptis Honor. Mathias Bergada cultor et bajulus dicti loci et termini de Pomar existens personalem constitutus intus dictum terminum de Pomar et in montem vulgo dictum la quadra de Señor qui mihi dicto et infrascripto notario dixit et exposuit sequentia sub his verbis. «—En noy jous requeresch

com haballe que so del lloch de Pomar y de la quadra de señor terme de Pomar, per les Illustres señores Guillemar y lucrecia de Gualbes, en bachelona domiciliades, señores de dit lloch de Pomar la quadra de señor, terme de Pomar y de la belloria y de mont negre me lleven acte y a vosaltres requeresch, mesansant testimoni, com jo com aballe preddit en nom de les dites mes señores continuant la antiquissima possessió tenen les dites señores Guieumar y lucretia de Gualbes, dela jurisdicció criminal en la present quadra de señor, terme de Pomar, conforme ocullarment veheu assí en lo lloch ahont tots presents están una barra molt vella la qual servia de forques que per llur antiquitat y vellesa se es rompuda, laltra que enaquest clot estava en lo qual clot de present veu comhia una forcha molt vella y casi del tot podrida arrenche la dita brancha de forcha peresser molt vella y casi del tot podrida y en senyal dela dita continuació de possessió per les dites señores Guialmar y lucrecia gualbes re edifique y torne a posar forques en lo lloch y en los matexos clots ahont de present encara está fichada la una barra y ahont antiguament estava laltra si y segons

* Arx. Hosp. Santa Creu, *Documents curiosos*.

les dites señores com haseñores de dita quadra poden y deuén, en virtut de sa antiquissima posessió.» *Et incontinenti ad alios actus ... sed dictam possessionem continuando perdictum honor bajulum dicto nomine* fonch arrencada la dita barra antiga de forques y en los dits clots ja antichs seus afondirlos ab ningunes aynes sino trahent ne unes pedres y havia dins lahu dels clots y posia dos barres altes de roure fonades una a cada clot y al cap una travessera y axí restaren fetes y re edificades les forques E encontinent continuant la dita posessió, de manament de dit balle fonch penjada en dites forques una rama notificant a tothom generalment de part de dites senyores Gualbes que qui malfará en ses terres y señories, per dites señores o per sos oficials en dites forques, si sos demerits los hi acompanyen, seran manats penjar a guissa que muyren *depenibus omnibus et singulis sich ut predicatur.*»

La senyora Guillemar de Gualba premorí a la sua germana Lucrecia, la qual després féu testament, manant als seus marmessors que, complerts los llegats, lo sobrant ho distribuissen en les coses pies a ells ben vistes, donantlos y concedintlos, per a que poguessen portar llur tasca a terme, totes ses veus y ple poder.

Perçò lo dissabte, dia 14 d'abril del any de la Nativitat del Senyor, 1629, Don Enrich de Barberà y de Subirats, doncell, domiciliat en Barcelona; N'Antoni Clos, clergue, residint axí mateix en Barcelona, y Pere Carbonell, notari públich de dita ciutat, marmessors y executors del testament y última voluntat (car hi havia codicils) de la ilustre doncella Lucrecia de Gualba, domiciliada també en Barcelona, senyora del Castell y terme de Montnegre, de la Pobla, de la Batlloria, de Fuiroses y de Pomar, elegits y nomenats per la senyora esmentada, institueixen y funden «...perpetuament una obra pia de convalecentia de malalts en lo Hospital general de Santa Creu dela present Ciutat de Barcelona, volent y ordenant que los senyors Administradors que s'eran y se trobaran de dit Hospital general hagen de rebre tota la renda baix escrita y altre qualsevol resultant dela present Institució y de Aquella hagen de aportar un compte apart separat dela de mes renda de dit hospital general y que no la puguén mesclar ab la renda

de dit hospital, ni convertir en altra cosa sinó es en la dita convalacentia en la forma que baix se dirá per qualsevol causa o rahó, encara que fos urgentíssima y que tota la dita renda quiscun any la hagen de convertir en dita Convalacentia, ço es, en obrar o fer obrar lo quarto que será manester per dit effecte o sie continuar lo que está ja comensat o sie comensarne altro si ya no fos obrat y sie es obrat o quant no quant será obrat, per donar recapte y alimentar los malalts que exiran deles cambrades o del mateix Hospital sens febra o convalescents de altra malaltia, los quals ab dita renda y altres caritats se faran a dita convalacentia, es cert se podran governar y alimentar, los quals malalts hagen de estar ala dita convalacentia fins a tant que tinguen forses per no recaurer a coneguda de dits senyors administradors o dels metges dedit Hospital encarregantne llurs concienties, axí en assó com en que dita renda no servesca sinó per dita convalacentia. E si cas sobre la dita convalacentia y forma de ella se movie alguna difficultat volen que aquella sie allenada per lo Illustrissim y Reverendissim Senyor bisbe de barcelona ques trobará, etc.»*

Aquesta estela de caritat dexada per Na Lucrecia Gualba y seguida per la viuda Astor y per En Pau Ferran féu que arribés a termenal la obra benèfica de la Casa de Convalencia, iniciada per l'Hospital general de la Santa Creu.

JOSEPH M.ª ROCA

Torn de treballs a presentar pels senyors Acadèmichs en les sessions ordinaries del curs 1924-25

Any 1924:

Octubre 14. — D. Ramon Miquel y Planas, *Cuentos de Bibliófilo*.

» 28. — D. Pere Bosch y Gimpera, *Els ibers y llurs relacions ab els pobles vehins de Catalunya y de la ruta del Pyreneu*.

Nbre. 11. — D. Francesch Carreras y Candi, *Ordinacions de bon govern urbà de Catalunya. Origen y caràcter (segles XIII al XVIII)*.

* Arx. Hosp. Santa Creu, *Manual de Dions Baille. Notari públich de Barcelona scriva major del Hospital, que comença als 2 de agost de 1628 y acaba als 7 de juny de 1630.*